

Szőnyi Erzsébet
emlékére

XXXI. ÉVFOLYAM 2. SZÁM 2021.

ZeneSzó

A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK
SZÖVETSÉGE – KÓTA LAPJA

Isten éltesse Fazekas Mara nénit!

Szőnyi Erzsébet emlékére - Könyvismertető (Hraschek Katalin).....	3-7. oldal
Szokolay Sándor 90 (Blazsek Andrea).....	8-9. oldal
Születésnap köszöntő (Hraschek Katalin)	9-11. oldal
Időutazás, 1995-2020 (Köteles György).....	11-13. oldal
„...Hallgatnak a múzsák” (Thormanné Husznay Mária).....	13-14. oldal
Hangról Betűre – Rendhagyó konferenciák (Mocskonyi Mirella).....	15-16. oldal
Búcsú Terényi Edétől (Ercsey-Ravasz Ferenc).....	16-17. oldal
Méhes Imre emlékére (Ember Csaba).....	17. oldal
In memoriam Dobos Lászlóné (1933-2021) (Kertész Attila)	17. oldal
Pálincás Péter (1953-2020) – Búcsúzunk (Csáki Péter, Király Zoltán).....	18. oldal
NépZeneSzó	
Semmi babám, semmi... – CD ajánló (Fehér Anikó)	18-19. oldal

Kitüntetések Március 15. alkalmából

Liszt Ferenc-díjban részesült:

DÉNES ISTVÁN karmester, zeneszerző, zongoraművész;
NAVRATIL ANDREA énekesnő, előadóművész;

A Magyar Érdemrend Tisztikeresztje polgári tagozata kitüntetésben részesült:

ARANY JÁNOS karnagy, zenetanár, a Tiszántúli Református Egyházkerület zeneigazgatója, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem docense, a Psalterium Hungaricum Kórus alapítója és vezetője, a Kolégiumi Kántus karnagya, Kodály Zoltán zenei örökségének továbbadását elhivatottan szolgáló, kimagasló egyházzenei pályafutása, valamint több évtizedes oktató-nevelő munkája, illetve sikeres intézményvezetői tevékenysége elismeréseként;
VIRÁGH LÁSZLÓ zeneszerző, költő, műfordító a magyarországi vokális régizene-mozgalom elindításában vállalt szerepe, valamint a régi magyar versek rekonstrukciójára irányuló, a Balassi-féle nótajelzés zenei forrásának felfedezését is magába foglaló kutatómunkája elismeréseként.

A Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetésben részesült:

DR. DOMOKOS ZSUZSANNA Szabolcsi Bence-díjas zenetörténész, muzeológus, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpontjának igazgatója Liszt Ferenc örökségének kutatása és gondozása területén végzett kiemelkedő színvonalú munkája elismeréseként;
DRUCKER PÉTER, a Kecskeméti Katona József Nemzeti Színház vezető karmestere a vokális zene professzionális interpretációja iránt elkötelezett, számos zenés színházi produkció sikeréhez hozzájáruló, magas szintű művészi munkája elismeréseként;

Forrás: Parlandó, 2021. 2. szám

Kitüntetésükhöz gratulálunk, további munkájukhoz sok sikert, jó egészséget kívánunk!

SZŐNYI ERZSÉBET EMLÉKÉRE

2020. decemberében a nyomdai munkálatai is befejeződtek annak a gazdag tartalmú könyvnek, melynek elkészültét Dr. Márkusné Natter-Nád Klára szerkesztő asszony pontosan így tervezte el. Szőnyi Erzsébet halálának első évfordulójára.

Hatalmas vállalkozás volt ez, hiszen Szőnyi Erzsébet életműve óriási és rendkívül szerteágazó. Kell tehát egy világos koncepció, amely mindezt tartalmi egységekben mutatja be. Ezt a munkát

nem végezheti el akárki. Dr. Márkusné Natter-Nád Klára kitűnő ismerője Szőnyi Erzsébet munkásságának, és még sokkal több is ennél. Munkatárs és szerető barát, aki tenyerén tudja hordozni ezt az életművet. Be kell mutatnia életének fő történéseit, emellett Szőnyi Erzsébet sokoldalú prizma-ként világító tevékenységeit, és úgy lesz a könyv igazán szép és méltó, ha végigolvasva úgy érezzük, még közelebb kerültünk Hozzá. A könyvet ez a rendkívüli gondosság jellemzi, és ezért érezheti úgy az olvasó, hogy idejét ismét Szőnyi Erzsébet társaságában tölti.

Gazdag tartalmán túl, a könyvet már a borítója miatt is öröm kézbe venni. Elejéről a középkori Szőnyi Erzsébet mosolyog ránk üdítően, kedvesen, a hátsó borítón pedig a 90. születésnapját 2020. október 4-én betöltött Soproni József, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth-, Bartók- Pásztor- és Erkel-díjas zeneszerző, Érdemes és Kiváló Művész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem korábbi rektorának Laudációját olvashatjuk, mellyel a Bartók- Pásztor- díj átadásakor köszöntötte Szőnyi Erzsébetet, 2004. március 25-én.

A könyv Vashegyi György karmester, a Magyar Művészeti Akadémia elnökének szép Köszöntőjével kezdődik.

Ezt követően olvashatjuk dr. Márkusné Natter-Nád Klára Előszavát. Ebből idézek:

„Szőnyi Erzsébet alkotó évtizedei két évszázad találkozásának különleges történelmi korszakain ívelnek át. A Kodály Zoltán százéves tervében megfogalmazott elvekért folytatott küzdelem, az ének-zenei iskolák létesülése és igazi virágkora, a kodályi eszmék nemzetközi térhódítása, célok, melyekért olyan következetesen, diplomatikusan és kitartóan dolgozott. Közben kidolgozza a zenei írás – olvasás módszertanát, összefoglalást készít a Kodály – módszerrel és a világszerte alkalmazott más zeneoktatási módszerekről. Mindezt megkoronázza egy páratlanul gazdag zeneszerzői életművel. Óriási örökséget hagyott ránk!

Requiescat in pace! A gazdag életpálya 2019. év végén, december 28-án befejeztetett.”

Az Előszót így zárja: „E csokor átnyújtásával szeretnénk örömet szerezni az olvasónak, hogy részese lehessen ennek a különleges életútnak, és egyúttal felkeltsük az érdeklődést további kutató munkára.

Emlékezésünket Arany János szavaival fejezhetjük ki méltóképpen:

„Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét.”

Budapest, 2020. november 19.

Az Előszó lezárása Erzsébet napon történt...

A könyv jól átgondolt fejezetei: Életképek – A Tanárnő – A zeneszerző és az előadók – Az operaszerző – A zenei közelet – Kitekintés, a zene Nagyszónya – Szőnyi Erzsébet ünnepei. A könyv végén rövid bemutatás található az íráskor szerzőiről, ezt a részt Kovács Mária állította össze. Nagyszerű, hogy megtaláljuk a könyvben Szőnyi Erzsébet díjainak és kitüntetéseknek listáját, valamint megjelent kiadványainak jegyzékét is.

Lapozzuk át most együtt a könyvet!

Könyvünk első írása, az Életképek elnevezésű fejezetben Tóthpál József laudációja Szőnyi Erzsébet 85. születésnapjára „A zene evangéliuma” címmel. Röviden idézek a köszöntőből: „Úgy hiszem, nem tévedek, amikor azt állítom, művészi és zene-pedagógiai pályáját a megélt élet bölcs elfogadása: az igazság, a szépség, a jóság és a hit törvényeinek követése vezeti.”

Hollós Mátétól két írást is olvashatunk. Az elsőben – „Szelidség és szigor” – életrajzi és zeneszerzői keresztmetszetet kapunk, a második – „Összecsengenek a dolgok” – szép, szubjektív emlékezés.

„Hiszek a zene erejében” címmel, a Kairosz Kiadó gondozásában, 2010-ben jelent meg az az interjúkötet, melyben a beszélgetőtárs Mezei Károly volt. E kötetből olvashatunk fontos dolgokat érintő részleteket.

Köteles György tartalmas, érdekes írása – „Szőnyi Erzsébet titkai” – a többi között sok hangverseny konkrét műsorát is megidézi.

Könyvünk első fejezetét három interjú zárja. Fehér Anikó 2011-ben készült, ragyogó interjút olvashatjuk ezzel az érdeklődést felkeltő címmel: „A Zeneakadémia négyes terme volt az én pékségem...” Ezt egy újabb követi Szőnyiné Szerző Katalin tollából, 1997-ből, majd Szöllősi Mátás 2007-ben készített érdekes beszélgetése, „Egy harmonikus kapcsolat” címmel. Mindhárom írás

Otthonában, az Ormódi utcában

nagyon fontos, és a szerkesztésnek köszönhetően, kitűnő helyen van a könyvben.

A tanárnő elnevezésű fejezetcím mellett, könyvünk 54. oldalán örömmel láttam viszont a fényképet, amely a mi évfolyamunk szolfézs óráján készült. Elnézést a privatizálásért!

Ezt a fejezetet Kollár Éva „Találkozások” címmel megfogalmazott, gyönyörű, szívet melengető, tisztelettől őszintén átítatott írása nyitja meg.

S. Szabó Márta zenei indíttatású címmel ír: „Személyes emlékeim hét tételben”. Így kezdődik: „Szőnyi Erzsébet életműve olyan számomra, mint egy terebélyes, szép fa: sok mindent megélt, mindig a tápláló energiákat szívta magába, újabb és újabb hajtásai sokszínű érdeklődésének és tevékenységének szimbólumai, termése pedig rendkívül gazdag és értékes. Egészséges lombozata azt a nyílt és végtelenül tisztességes gondolatvilágot jelképezi, amely példát ad a körülötte élőknek, de védelmet is a rászorulóknak. A fa egyenes és hajlíthatatlan törzse a kitartó erőt, bölcsességet és állhatatosságot, a nehézségekkel bátran szembeszálló embert mutatja, a lombok között átszűrődő napfény pedig örök derűjét, jókedélyét.” A hét tételben pedig rengeteg fontos dologról olvashatunk, ezzel az írás szerzőjének életét is jobban megismerve.

Losonczy Katalin „Ahogyan én láttam őt” című írása is nagy ívet jár be, megmutatva a kapcsolatot a Szőnyi művet zongorázó tizenegy éves kislánytól a zeneakadémiai hallgatón, majd az ausztriai egyetemi és a debreceni konzervatórium-beli tanításokon át, a felnőttkori eszmecseréig, bizalmas beszélgetésekig. Szép, összeszedett írás.

Mindszenty Zsuzsánna emlékező írásának címe: „Szőnyi Erzsébet tanítványa voltam.” Eredetileg a ZeneSzó 2010/ 3. lapszámában jelent meg, köszöntve a hamarosan 86. születésnapját ünneplő zeneszerzőt. Visszaemlékezés a zeneakadémiai évekre, Mindszenty

Zsuzsánna kapcsolata Szőnyi Erzsébet műveivel – művek a tanításban, művek éneklése kórusaival. Megemlékezés Szőnyiről, a kiváló emberről – s végül egy Utóhang, immár 2019-ből...

Ungár István „Szubjektív vallomás” elnevezésű írása a Parlando 2020. évi 1. számában jelent meg. Rendkívül szép írás, mely megidézi egy megrendítő szolfézs órát 1967. tavaszáról.

Zakariás Anikó írásának címe és utolsó mondata azonos: „Köszönjük, Tanárnő!” Ez a köszönet járja át és keretezi ezt a gazdag írást. A zeneakadémiai tanulmányoktól kezdve kísérté végig Szőnyi tanárnő Zakariás Anikó tanári és karnagyi pályafutását. Megannyi fontos állomás! Tanítványával televíziós vetélkedő győzteseként, kéziratban megkapta A tintásüveg című gyermekkar kottáját, a Csili Kamarakórusral sok művet adott elő, sőt bemutatták a Valami hívott az éj közepén című vegyeskart. Zakariás Anikó írásában, személyes emlékekkel telve, minden-minden elolvasható – s kivüláglik az a tisztelet és szeretet is, amellyel, egy életfa formájában is, otthonában köszöntötték a 95 éves Szőnyi Erzsébetet 1964-ben végzett hallgatói, „a kedvenc évfolyam”, 2019. június 4-én.

Somorjai Paula énekművészi, hangképző tanári pályára váltott, „amely végül eltérítette az iskolai tanári munkától”, de a maga területéről szoros kapcsolatot ápolt a tanárnővel. „Emberségről példát” című írásában olvashatunk a Nemzetközi Kodály Társaságról és Vajda Cecília karnagyról is. Balassi sorai tökéletesen fejezik ki azt, amit szerzőnk a Tanárnőről gondolt. „Az élet nem kímélte meg kegyetlen csapásaitól sem szakmai, sem személyes dolgai tekintetében. Mégis erős hittel tudott felállni az újrakezdéshez.” Megkapó az írás végén az orchideáról szóló vallomás.

P. Ispán Franciska „Emlékezés Tanárnőnkre” elnevezésű írásában elsősorban a külföldi hallgatókról olvashatunk. „Mint tanszékvezető, mint a Magyar Zeneművészek Szövetsége elnökségének tagja, az ISME éveken át alelnöke, a Nemzetközi Kodály Társaság legfőbb oszlopa, szinte egyszemélyes intézmény volt. Szívem mélyén a Zeneakadémia első emeletén látható nagy freskón Ő volt a tiszta forrás, akihez tudásukban gyarapodni és a magyar kultúrából kapott „vérátömlesztésért” jártak a külföldi hallgatók.”

A következő fejezet rendkívül fontos és izgalmas: „A zeneszerző és az előadók”. Ez is kitűnő elgondolás a szerkesztő, dr. Márkusné Natter-Nád Klára részéről.

Elsőként Kollár Éva komoly tanulmányát olvashatjuk, „A Budapesti Monteverdi Kórus műsorából.” Szőnyi Erzsébet több művét is a Monteverdi Kórusnak ajánlotta, ezek közül elemzést olvashatunk a Frühzeitiger Frühling, a Kívánjatok békét Jeruzsálemnek – 122. zsoltár, a Veni, Creator Spiritus, valamint az összetartozó: Ima alkonyi harangszóra, Hótalan a hegyek inge, Harmadnapon című kórusművekről. Ezen kívül Kollár Éva

A Magyar Örökség-díj átadás alkalmával tanítványai körében, 2004. szeptember 25-én

kórusa mutatta be a 43. Petrarca szonett, a Két Petrarca szonett, és a Néhány gondolat a könyvtárban című kompozíciókat is. Kollár Évát idézem: „Szőnyi Tanárnőtől utolsó életévében, 2019-ben, még egy gyönyörű ajándékot kaptam, ajánlással: Virágfüzér – Weöres Sándor versére. Kollár Évát ez a Virágfüzér, kéztől – kézig, égig... Sok szeretettel Szőnyi Erzsébet Budapest, 2019. VII. 18. A művet a közeli jövőben szeretnénk előadni.” Példa értékű ez a tanulmány a ragyogó elemzésekkel, azzal, hogy pontos adatokat kapunk a művek keletkezéséről, első kézből, s azért is, mert Kollár Éva karnagyként is rengeteg tanáccsal szolgál a művek előadásához.

Amint az a címből is látszik – „Szőnyi Erzsébet, a Kórusiskola Barátja” –, Sapszon Ferenc elsősorban a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola vonatkozásában ír, hiszen 1988. márciusi megalakulásától Szőnyi Erzsébet volt a Kodály Zoltán Kórusiskolai Egyesület elnöke. Sapszon Ferenc felidézi mindazon műveket, melyeket különböző kórusaival megszólaltatott a Szőnyi életműből. A szám: huszonkettő!

B. Horváth Andrea emlékezésének címe: „Életnyi bizalom”. Életének több fontos pillanatában tapasztalta meg Szőnyi Erzsébet figyelmét, bizalmát, támogatását, szeretetét.

Rozgonyi Éva is különösen szépen emlékezik Szőnyi Erzsébetre, legelső, középiskolai emléketől a Zeneakadémián át „az életig”, és a kórusvezetői – tanári munka során tapasztalt emlékekig. Nagyon szerényen ír, finoman kiragyoztatja a Tanárnőtől jövő, nyilvánvalóan bensőséges és szeretetet tükröző mozzanatokot. Írása végén megfeythetjük a különös címet is: „Muzsikáló karácsonyfartartó és egy régi emlék.”

Vinczeffy Adrienne „Boldogasszony éneke” címmel emlékezik Szőnyi Erzsébetre. Az ő kórusa számára komponálta ezt a művét, amely egy magyar Magnificat. Ösbemutatója 2009-ben volt, Szombathelyen. Fontos, elemző gondolatokat is megfogalmaz a szerző, mint például ezt: „Szőnyi Erzsébet szenvedélyes ember volt, aki egész életében önfegyelmével és némi távolságtartással élt, kompozíciói is ezt a mintát követik, de előadásuk csak akkor hiteles, ha a szenvedély lángja lobog bennük.” Ez az írás egy megkapó vallomás is, komplexen mutatja be a Zeneszerző és a Tanár szerepét az emlékező életében. Figyelmükbe ajánlom a 111. oldal 2. és 3. bekezdését! Az emlékező írás nagyon szépen láttatja az utat a tisztelettől a szeretetig, a legszemélyesebb bizalomig. Mint a kötet számos írásában, itt is láthatunk és olvashatunk Szőnyi Erzsébet gyönyörű betűivel írt gratulációkat és láthatjuk a Boldogasszony éneke kézzel

csodásan írott kottaképét is.

„Egy késői szeretetkapcsolat” címmel ír Sirákné Kemény Kinga, kórusa, a Diósi Nőikar számára komponált Rorate coeli kapcsán. (Bemutató 2012. Advent-jén, Diósd).

Blazsek Andrea írásának címe: „Az ajándékba kapott bizalom”. Rendkívül koncentrált, szép írás ez is, a Szőnyi Erzsébethez fűződő emlékek megidézésével.

Fontos írás a kötetben Nagy Márta: „Dalokról és hangszeres művekről” írott tanulmánya, mert a zeneszerző dalait, zongoraműveit, kamarazenei kompozícióit mutatja be. Nagy Márta nevéhez több bemutató is fűződik: 1998-ban az Éder vonósnygyessel mutatta be a számára komponált zongoraötöst, és nagy örömeinkre ennek elemzését is

megtaláljuk itt. 2011-ben Nagy Márta mutatott be a Sárkányfogak (2002) című sorozatból harminc kompozíciót is.

Tardy László „Solfeggio et compositio” címmel, „Találkozásaim Szőnyi Erzsébettel” alcímmel emlékezik a tanárra és a zeneszerzőre. Feleleveníti emlékeit a Zeneakadémiától kezdve, majd elemző írást közöl, a Himnusz a fájdalmas anyáról című Szőnyi műről. Ez a Stabat Mater fájdalmas saját érintettségéből, 1982 októberében készült el. A zeneszerző Jacopo da Todi latin versének Babits Mihály fordítását használja. Az orgonakiséretes művet tíz évvel később, 1992. március 25-én mutatta be a Mátyás templom énekkarával Tardy László. Írása lezárásaként fontos gondolatokat fogalmaz meg. „Úgy gondolom, hogy a Himnusz a fájdalmas anyáról (Stabat Mater), a férje és fiai emlékére komponált Missa Misericordiae (Requiem), a Motetta a lélekről, a Magyar mise és a többi, kéziratban lévő egyházi mű megérdemelne, hogy kottagrafikával elkészített formában hozzáférhető legyen. Amíg ez nem történik meg, Szőnyi Erzsébet gazdag egyház-zenei munkásságáról, egyéni stílusáról nem alkothatunk átfogó, hiteles képet.”

Farkas Mária emlékezése csodálatos írás a rendkívüli, mély és tiszta, hittel átítatott kapcsolatáról Szőnyi Erzsébettel. Az emlékező írásban még sok egyéb történet is megelevenedik, például a külföldi és belföldi tanítással kapcsolatosan. „Missa Misericordiae – Requiem, Introitus”. Ezt a művét Szőnyi Erzsébet Farkas Máriának és a Liszt Ferenc Kórusnak írta. A bemutató 2011. november 2-án volt. 2020. január 25-én pedig, a temetés után „Szőnyi Erzsébet korábbi rendelkezése szerint a gyászmisén a Liszt Ferenc Kórus énekelt, Sirák Péter orgonaművész közreműködésével, vezényelt Farkas Mária.”

Az operaszerző című fejezet Márkusné Natter-Nád Klára kitűnő összefoglalójával kezdődik: „Az operák élete és egyéb színpadi zenék jegyzéke”

címmel. Nagyon fontos összeállítás ez, forrásul szolgálhat az érdeklődők számára. A szerző köszönetet mond Köteles Györgynek is, aki „adatainkat bővítette – pontosította könyvtári kutató munkával és a kecskeméti Kodály Archivum Szőnyi- hagyatékában található dokumentumok alapján.”

A következő rövid írás egy beszélgetés ide vonatkozó részlete, melyben Ittész Mihály beszélget Szőnyi Erzsébettel: „Köszöntő és Interjú a 75. születésnap alkalmából”, 1999-ből.

Ezt követi „A Makrancos királylány visszaemlékezése”. Ebben az írásban Pécsre látogatunk, időben pedig 1965-be. Ez év márciusában adták elő a Pécsi Mátyás király úti Általános Iskola tanulói Szesztay Zsolt tanár úr betanításában és vezényletével Szőnyi Erzsébet gyermekoperáját a Liszt – teremben. A címszerepet éneklő Marton Katalin, ma már Szvitacsné Marton Katalin nevét olvashatjuk elsőként a szereposztásnál. De tessék csak tovább böngészni, az olvasó itt majd több érdekességre fog lelteni!

Hraschek Katalin A didergő király két előadásáról ír. Először 1989-ben, majd 2014-ben adták elő, a Kós Károly Ének-zene Emeltszintű Általános Iskola tanulóival. Az első király Vincze Gábor Péter, a második király Hábetler András operaénekes volt.

Új fejezet következik: A zenei közélet elnevezéssel. Hallatlanul sokrétű, nagyon izgalmas fejezet ez is. Elsőként az Esztergomi Nyári Egyetem köré csoportosulnak az írások. Stipkovits Fülöp- „Az Esztergomi Nyári Egyetem”, Rápli Györgyi – „Mennyi élmény! Izgalom! Találkozás!” – Gondolatok az Esztergomi Dunakanyar Művészeti Nyári Egyetem Kodály Szimpózium történetéből”, és Hraschek Katalin – „A résztvevő gyermekek öröme” - tollából elevenedik meg az 1965-től 2005-ig működő, sok külföldi hallgatót vonzó továbbképzés története.

Ezután a Győri Zenei Nevelési konferenciák kerülnek fókuszba. Elsőként Szőnyi Erzsébet könyvéből találunk egy összefoglalást, majd Cziglányi László – „A Zenei Nevelési Konferencia titkára voltam” címmel idézi fel e fontos eseményt. Spiegel Marianna – „A Győri Konferencia és a Győri Leánykar” című írásában nemcsak Szőnyi Erzsébetre emlékezik, hanem szól a kitűnő karnagyról, zeneakadémiai tanárról, Szabó Miklósról is.

A következő 3 írás Törökbálintra kalauzolja el az olvasót. Feleki László írása, „A Zeneiskola megalakulása” címmel részletesen bemutatja a helyi zeneiskola létrejöttének, majd annak történetét, miként sikerült Szőnyi Erzsébet beleegyezését megnyerni ahhoz, hogy a zeneiskola felvehesse a zeneszerző nevét. 1994 szeptembere óta van ez így. A kapcsolatot szoros kontaktusban szépen tovább ápták, létrejöttek „A Regionális Szolfézsversenyek”, ezekről Károly Ágnes írásából, majd Szigetiné Horváth Zsuzsanna írásából – „Szőnyi Erzsébet Szolfézsversenyek” – tudhatunk meg többet.

Debrecenben folytathatjuk a képzeletbeli utazást. S. Szabó Márta: „Szőnyi Erzsébet a Bárdos Szimpóziumokon” címmel írt igényes és rendkívül sokrétű bemutatást magáról a Szimpóziumról és benne a Tanárnő részvételeiről, előadásairól, zeneműveinek megszólaltatásáról. A szekciós tanácskozásokra vonatkozik az alábbi idézet: „Ha vita alakult ki, határozottan elmondta véleményét, a véleménykülönbségből adódó konfliktusokat humorral feloldotta. Spontán megnyilatkozásai mindig tömörek, tisztán megfogalmazottak voltak, példát adtak a helyes vitakultúra, valamint a szép magyar nyelvhasználat terén is.” S. Szabó Márta ezen írása is nagy gonddal megírt visszaemlékezés.

Szesztay Zsoltné emlékezik „Szesztay Zsolt emlékeiből” című írásában. Olvashatunk dr. Péczely Lászlóné, Sárika néniről, a Salve Regina és a Kórusok John Gracen Brown verseire című kórusművekről és számos további, bensőséges kapcsolódásról is.

Márkusné Natter-Nád Klára részletes összefoglalását adja az „Országos Kamaraének Találkozó Kodály Zoltán tiszteletére” rendezett versenyfolyamának.

Kardos Pálné Szőnyi Erzsébetről, mint „A Kardos Pál Alapítvány kuratóriumi elnökéről” ír, nagy tisztelettel és pontossággal. Így emlékezik: „Lenyűgöző volt nyitottsága, minden területen való tájékozottsága, éleslátása, konstruktív tanácsainak lényegre törő volta.”

Belinszky Etelka eleveníti meg a „Nyíregyházi emlékeket.” Alcím: „Mindenütt elmondom, Nyíregyháza különleges hely. Szívemhez nőtt...” Szőnyi Erzsébet írja ezt, és ha elolvassuk a terjedelmes írást, meg is értjük, hogy miért. A szoros kapcsolat, melyet a Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tagcsoportja ápol a zeneszerzővel, eseményekben rendkívül gazdag. Meghatározó szerep jutott ebben Tarcai Zoltán tanár úrnak, dr. Joób Árpádnak, Szabó Dénesnek, Ördög Máriának, Belinszky Etelkának – s a sort még folytatni tudnánk. Olvashatjuk Szőnyi Erzsébet előadásait, izgalmas Kodály-párhuzamokkal, s felidéződnek a jeles, kerek születésnapokat köszöntő hangversenyek: a hetvenedik, a nyolcvanadik és a nyolcvanötödik alkalmából, utóbbi 2009. október elsején. A szomorúság is jelen van: a búcsúztató beszéd Tarcai Zoltán ravatalánál.

K. Udvari Katalin írásának címe: „Psalmus Humanus”. Ugyanaz, mint a szerző által alapított Művészetpedagógiai Egyesületé. Udvari Katalin az életben is rendkívül koncentráltan dolgozó személyiség. Ezt a pontosságot, koncentrálttságot érzékelhetjük írásában is, mely felöleli a Szőnyi Erzsébettel kapcsolatos találkozásokat. Kiemelkedően fontos, hogy elolvashatjuk Szőnyi Erzsébet: Életpálya a zenei nevelés szolgálatában című előadásának hosszú részletét. Ezúton is köszönjük ezt a közlést!

„Szőnyi Erzsébet levele a Liszt Ferenc Társaságnak” – s ez a levél nem akármilyen levél! Keltezése Budapest, 2019. XI. 5. Ebben köszöni meg Szőnyi Erzsébet a Liszt Ferenc Társaság Díszoklevelét. Részletet láthatunk abból a kis írásból is, mely a köszönőlevéllel érkezett, és a „Kis Liszt magántörténet” címet viseli. Megható és fontos dokumentum ez is.

„Kitekintés, a zene Nagyasszonya”

Ez a fejezet Szőnyi Erzsébetnek a nemzetközi zenei életben betöltött szerepéhez kapcsolódik. Először az ő írását olvashatjuk, a Magyar Kodály Társaság létrejöttéről, érintve a Nemzetközi Kodály Társaságot is. A cím: „Visszaemlékezés kezdetéről, folytatásról.”

Ehhez kapcsolódik Eősze László írása: „A Nemzetközi Kodály Társaság és A Magyar Kodály Társaság – Miért?!” címmel.

Márkusné Natter-Nád Klára „A Magyar Kodály Társaság és Hírei” címmel kitűnően előrevetíti írásának tartalmát. A Kodály Hírek alapító főszer-

Az utolsó interjú, Márkusné Natter-Nád Klárával, 2019. október 21-én a Pesti Vigadóban

kesztője Bónis Ferenc volt, 1978-ban. Őt Csík Miklós követte 1988-ban, s a szerkesztői, majd főszerkesztői feladatok felelősségteljes munkáját Márkusné Natter-Nád Klára 1994-ben vette át. Ismerve a kiadványt, hadd mondjam el, hogy fantasztikus munkát végzett 2020-ig! Ezúttal is köszönet illeti napra kész beszámolóíért, azért, hogy fáradhatatlanul járta az országot, ahol csak tudott, személyesen megjelent a hiteles tájékoztatás érdekében. Mindeközben gondja volt arra, hogy a kiadvány ne csak élő naptár legyen, hanem tanulmányokat, előadások írott változatát is közölte, melyek Kodály szellemiségét tükrözték. Volt néhány tematikus szám is, például Kodály megjelenítése a képzőművészetben. A Kodály Hírek felelős szerkesztői feladatát 2020-tól B. Horváth Andrea látja el.

„A Nemzetközi Kodály Társaság létrehívója” címmel, „Kodály Zoltán nevelési koncepciójának világszerte nagyra becsült hirdetője” alcímmel Hartyányi Judit kitűnő tanulmányát olvashatjuk. Az első bekezdésben tömören és nagyon szépen fogalmazza meg emlékező gondolatait Szőnyi Erzsébetről. Köszönet az előzményekig való visszanyúlásért, megemlítve az ISME (magyarra fordítva az angol mozaikszót: Zenei Nevelés Nemzetközi Társasága) szerepét 1939 óta. A továbbiakban részletes, pontos, tartalmas bemutatását kapjuk Szőnyi Erzsébet munkássága nemzetközi vonatkozásainak, bemutatva a helyszíneket, és a Kodály módszert a saját országukban alkalmazó kiemelkedő tanárokat.

Gilbert De Greeve zongoraművész, pedagógus, Kodály és Szőnyi Erzsébet munkásságának kitűnő ismerője és elismerője, aki a Nemzetközi Kodály Társaság elnöke volt 1999-2011 között. Személyes emlékezést írt arról az útról, amikor elkísérhette Szőnyi Erzsébetet 2006-ban az Egyesült Államokba, ahol a zeneszerző díszdoktori kitüntetést kapott a Duquesne Egyetemtől Pittsburghben. A tisztelettől és szeretettől átitatott írásban feltárul Szőnyi Erzsébet egy újabb, csodálatos oldala.

Nagy hatással volt rám Lois Choksy írása, melynek címe: „Szőnyi Erzsébet, ahogy én ismertem”. Mélyre ható, alapos tanulmány ez is, és fontos kérdéseket jár körül. Ugyanakkor tisztelet és szeretet megnyilvánulása – ismét!

Ezt a fejezetet öt rövidebb, de ugyancsak fontos írás zárja. Elizabeth McLauhin Moll „Emlékezés Amerikából”, Márkusné

Natter-Nád Klára „Angliai Kodály Akadémia”, P. Ispán Franciska „Vajda Cecília Emléktábla-avatás Londonban, Polyák Zsuzsanna „A gyűjtemény a kecskeméti Kodály Intézetben” és Márkusné Natter-Nád Klára beszámolója a Nemzetközi Kodály Társaság „Prix D’Honneur” díjáról, melyet első ízben Szőnyi Erzsébet kapott meg Budapesten, 2018. december 16-án. Kérem, merüljenek el ezek olvasásában is!

A tekintélyes terjedelmű könyvet a „Szőnyi Erzsébet ünnepei” címet viselő fejezet zárja. Márkusné Natter-Nád Klára, Lukin László, Bónis Ferenc, Nagy Olivér, Sziklavári Károly, Eősze László, Szögi Ágnes, Szokolay Sándor, Ördög Mária, Ittész Mihály, Tóthpál József, Mindszenty Zsuzsanna, Rozgonyi Éva, Vigh Andrea, Juhász Judit, Kertész Attila köszöntői, illetve emlékező írásai, Kovács Mária riportja és beszámolója olvasható itt, az ünnepekből fakadó emelkedettséggel.

Könyvünk a Szőnyi Erzsébettel 2019. október 21-én készült „Az utolsó interjú” című írással kezd lekerelkedni, Márkusné Natter-Nád Klára számol be erről, aki az interjú moderátora volt. A 350. oldalon Tóth Péter 2020. januárjában írott búcsúszavait olvashatjuk.

A könyvet végigolvasva úgy érzem, Márkusné Natter-Nád Klára szerkesztői és írói alkotása elérte a célját: még jobban megismerhettük belőle Szőnyi Erzsébetet, és ámulva láthatjuk, mi mindenre volt élete elegendő. Nagyon köszönöm a könyvet, és engem lenyűgöz az a fiatalokat megszálló munkabírás és munkatempó, amelyet szerkesztője diktált. Külön bravúr lehetett kézben tartani ezt a rengeteg szálat, a 63 szerző 85 írását. Nagyon örültem minden képnek is. Nagyon fontos, hogy itt vannak a hiteles, első kézből való beszámolók, információk. Külön kiemelném az értékes műelemzéseket Kollár Éva, Vinczeffly Adrienne, Nagy Márta és Tardy László tollából.

Remélem, e pótolhatatlan értékű könyv bemutatásával sikerült minél többek érdeklődését felkeltenem!

... és túl a könyvön: Szőnyi Erzsébetnek, élete során többször meg kellett tapasztalnia, hogy az iskolai énektanítás nehéz helyzetben van. De soha nem volt kétsége afelől, hogy Kodály alaptételei igazak. (Lásd: Értékkörzés, 252. oldal.) Ez ad nekünk is erőt, amellet, hogy sokan saját tanári és kórusvezetői pályájuk kapcsán is meggyőződhetek erről. A lecke: végezd a dolgod, töretlenül!

A könyv megjelenését támogatta a Magyar Művészeti Akadémia.

Kiadta a Magyar Kodály Társaság, valamint a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA, a „HANGRÓL HANGRA - az ifjúsági kóruséneklésért” program részeként.

A könyvet Köteles György lektorálta. Elegáns, igényes külseje Dobó Nándor alkalmazott grafikai és tipográfusi munkáját dicséri. Köszönet érte.

Hraschek Katalin

SZOKOLAY SÁNDOR 90

„A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja.
A fény csak abban válik áldássá, aki másnak
is ad belőle.”

(Hamvas Béla)

A 90 esztendeje született Szokolay Sándor boldogságot osztó, fényt vivő ember volt. Boldogság és fény – benne lüktet műveiben, benne lobogott minden személyes találkozásában. Ezt érezhettem, ezt tapasztalhattam meg a több mint három évtizeden át ívelő barátságunk ideje alatt. Egy teljesen egyedi kapcsolat fűzött hozzá.

Tanárom volt a Zeneakadémián. Ebből az időből leginkább az maradt meg, ahogy a zene által emberségre is tanított minket. Mint operaszerző élénken figyelte az egyéniségeket, karaktereket, a jellemek alakulását növendékeiben. Fontosnak tartotta, hogy a keze alatt felnövekvő zenész-generáció emberileg is megállja majd a helyét.

„A fiataloknak jellemsorfalak között kell nevelődni” – mondta nem egyszer.

De ismeretségünk nem itt kezdődött, hanem korábban Solymáron, és ettől vált különlegessé. Édesapja, Szokolay Bálint bácsi karnagytársam volt, közösen indítottuk el a Solymári Nőikart. Sándor már a megalakuláskor jelen volt az új kórus életében. Az első pillanattól a nőikar zenei patrónusa lett. A bemutatkozó hangversenyre művet is komponált, Énekszó, zeneszó címmel. A sor az évek múlásával folytonosan bővült. Házi zeneszerzőnknek vallotta magát. Gyakran a kórusművek szövegét is ő írta. Ezekben újból és újból megfogalmazta hitét, magyarságszeretetét, hűségét hazájához. Szívén viselte a nemzet sorsát. Az ünnepi évfordulók, az örömteli események és az élet adta mélységes megrendülések mindig új kórusművet hoztak. Az élénk állított feladatok sohasem haladták meg az együttes erejét,

de azért sokszor megközelítették azt a pontot. Ilyenkor közénk jött, és derűs mosolyával feloldotta a szorongást, feledtette a félelmeket. Jelenlétével, humorával és kirobbanó energiáival meggyőzte az énekeseket arról, hogy szó sincs itt nehézségekről, képesek a mű előadására. A hit, a bizalom pedig szárnyakat adott. Hangversenyünknek nemcsak díszvendége volt, hanem nagyon gyakran házigazdája is. A közönséget – zenéjén túl – közvetlen szavaival is megszólította, s a koncertek végén izzóan, szenvedélyesen vezényelt el egy-egy művet.

A nekünk ajánlott kórusművek személyes megszólítások voltak. Benne volt mindaz a – külső szemlélő részére láthatatlan – lelki egymásra rezdülés, ami a kórust, karnagyot és a szerzőt összefűzte. Nincs izgalmasabb feladat, mint megfejteni egy kottaképbe zárt, mások által még nem ismert zeneművet, kibontani, megtalálni belső üzeneteit, azt a mondandót, amit nekünk szántak, miránk bízta. Nagy kihívás és óriási felelősség. De ez sohasem hatott nyomasztóan, mert mindig olyan megerősítéseket kaptunk közben Sándortól, ami további magaslatozok elérésére sarkallt. A bemutatók pedig ünnepek: a szerző jelenlétében énekelni először a művet, különös töltést és erőt ad. Ugyanez az érzés még erősebben járta át a kórustagokat, amikor Szokolay Sándor 75. születésnapjára CD-t készítettünk a nekünk ajánlott művekből a solymári műemlék-templomban, és ő a felvételen személyesen is részt vett.

A később édesapja nevét viselő kórus dalosait és azok családtagjait személyesen is ismerte. Egy-egy együttlét alkalmával valamennyiükkel elbeszélgetett. Ezeknek az alkalmaknak volt egy bizonyos utóélete is a kórustagokban. Megnyilatkozásai, egyszerű szavakkal megfogalmazott vallomásai hitről, művészetről, emberi kapcsolatokról, sokáig visszhangoztak gondolatainkban. Szívesen vette, ha műveiről, terveiről kérdezték, vagy akár arról is, hogy mit hall, hogyan hall, amikor egy mű megszületik benne. Láttunk olyan pillanatot is, amikor egy vers hirtelen kánonná formálódott benne, s már énekelt és énekelte, közölve, hogy hol lesznek a belépések. Mintha a titkaiba leshettünk volna bele! Saját hangversenyére, bemutatóira mindig nagy szeretettel invitálta „solymári családját”.

Szerencsések voltunk, mert beleláthattunk a család életébe.

Soproni otthonukban több ízben nagy szeretettel, örömmel és óriási szívvel fogadták és látták vendégül a kórust.

Láthattunk közvetlen közelről a példamutató, egészen különleges apa-fiú kapcsolatot is. Tiszteletreméltó volt az az aggódó szeretet, amivel Sándor édesapja felé fordult. Bálint bácsi pedig nem volt elfogult művész fiával szemben, hanem időre rácsodálkozott, szinte naivan, eredményeire. Mély és meghitt viszonyban álltak egymással. Titkuk talán az volt, hogy mindketten egyaránt büszkék voltak egymásra. Nemcsak a sikerekre, hanem a másokban lakozó Emberre.

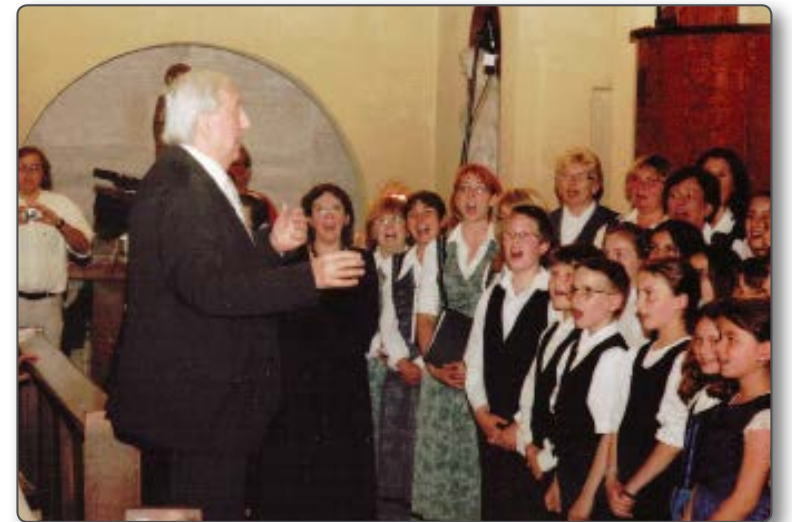
Utolsó közös zenei együttlétünk a 80. születésnapjára rendezett hangversenyünk volt, a városmajori templomban. A kórházból szökhett ki, egy órára... Feszült figyelemmel követte a koncert eseményeit, több új művének bemutatóját. Majd a koncert végén – teljesen váratlanul – a dobogóra pattant, és elvezényelte ráadásként a 150 fős összkarnak a zárószámot: Áldjuk Isten nagy kegyelmét! Éreztük, tudtuk valamennyien, hogy megismételhetetlen, történelmi pillanatok részesei lettünk.

Blaszsek Andrea

Fotó: Gál Béla

„A zene üzenete: elmélyítés, erő adás, vigasztalás, felsőbb erők megértése, a teremtet világcsodáinak Isten-szerelmet érő csodálata. Az éneklés tudja a szeretet poézisét magasra emelni.”

(Szokolay Sándor)

SZÜLETÉSNAPI KÖSZÖNTŐ

Április 25-én ünnepli 90. születésnapját Fazekas Pálné, Mara néni.

Éppen tíz éve, a 80. születésnaphoz kapcsolódva, személyes vallomását olvashattuk e lap hasábjain. A KÓTA honlapjáról visszakereshető a korábbi írás, mely e gyönyörű élet, nagyívű tanári pálya számtalan érdekes és tanulságos részletét és méltóit világítja meg. Idézek is belőle, mert nagyon jó majd száz év távolába visszanézni.

„Egy ízes beszédű, a szakrális és világi hagyományokat és szokásokat még őrző és élő bácskai faluban, Dávodon születtem, 1931-ben, ahol a lakosság még viseletben járt. A zene iránti vonzalmam családi örökség. Világháborús-özvegy öreganyám nótafa volt. Dédnagyapám (apókám), két szunyóllás közt – 90 éves elmúlt már – pásztordalokat, balladákat énekelte, és Rózsa Sándor történeteket mesélt. Apám épület- és bútorkészítő mester volt. Nem ismerte a kottát, de hegedűn, nagybőgőn és cimbalmon jól játszott. Volt egy zenekara is, hétvégen, télen, a műhelyben, jó időben a nagyudvaron örömmel játszott.

játszottak. Öreganyám és én pedig énekeltünk.

A faluban még nem volt elektromos hálózat, de nekünk volt egy telepes rádiónk. Az iskola igazgatója – aki kántori teendőket is el látott –, és a tanító bácsi, gyakran jöttek zenét hallgatni. A tanító a hegedűjét is hozta, és egy-egy értékes dallamrészletet játszott, amiket apám megtanult tőle.

Nálunk mindig énekelt valaki. Leggyakrabban öreganyám. Temp-lomi énekeket is. Azokat anyám szerette hallgatni.

Apám mesélte, még nem voltam 3 éves, de óvodába akartam járni. Ha alkalom adódott, elszöktem, és beültem az óvoda kapujába. Szü-leim kérésére a Zárdaiskola főnöknője befogadott, mert hivatalosan beíratni még nem lehetett. Egy új világba jutottam.

Az óvodában két apáca foglalkozott velünk. Teofánia és Szervátia nővérek nagyon szépen énekeltek, hegedültek. Kedvesek, jókedvűek voltak. Minden versikét, dalocskát hamar megtanultam. Amit tud-tam, otthon is, és a szomszédoknál is többször előadtam. Az egész család megtanulta. Még Gergő bácsi is, apám segítje.

Csintalan kislány voltam, beszéltem is éppen eleget, becenevem is ez volt: Kis kotyogós. Ha a padlóra rajzolt karikában töltöttem bün-tetésemet, csak akkor szabadultam, ha énekeltem valamit.

A nővérek biztatására és segítségével, azokat a dalokat, énekeket, amelyeket ők sem, és a pajtásaim sem ismertek, addig énekeltem, míg a társaim is megtanulták. Azt hiszem, ezek az alkalmak voltak az én első lépéseim a zene és a pedagógus pálya felé, mert tudtára adtam az egész rokonságnak, és mindenkinek, aki apám műhelyében meg-fordult, hogy „óvodásnéni – nővér” leszek! Apám bölcsen lebeszélt, mondván: „Az neked nem lesz jó, mert feketé ruhát viselnék, és nyá-ron nagyon meleged lesz.” 6 éves voltam.”

Teszárik Máriát a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Közép-iskolai Énektanár- és Karvezetőképző tanszakának első évfolyamára Ádám Jenő és Gát József vette fel. Ismét tőle idézek: „Tanáraink: Ádám Jenő, Engel Iván, Gát József, Gergely Ferenc, Harmat Artúr, Járdányi Pál, Ligeti György, Legány Dezső, Maros Rudolf, Molnár Antal, Párkai István, Sallai Józsa, Székely Mária, Szöllősy András és Vásárhelyi Zoltán voltak. Pedagógiát Vincze Lászlónál hallgattam. Módszertant Perényi Lászlónál. A tanítási gyakorlatot K. Péterfi Ida és Papp Géza vezette. Hálás vagyok mindannyiuknak, mert nagy tudásukból, igényességükből, emberi példamutatásukból, a valódi értékek felismeréséből sokat átadtak nekünk.

A hosszú évek alatt egyre erősödött bennem az a tudat, hogy mennyit köszönhetek Bárdos Lajosnak, aki ugyan nem tanított a Zeneakadémián, de könyvei, élő előadásai, kórusművei által a leg-fontosabb mestereim közé sorolom.”

1957-ben végzett. Első munkahelye a XIV. kerületi Hunyadi Já-nos Általános Iskola, ahol 1956-ban zenei tagozatot indítottak. Az alapító tanár Kodály javaslatára Szabó Helga volt, akinek óráira a fiatal kolléga gyakran bejárt. Ő maga normál osztályokban tanított. Az akkori előírások alapján minden pályakezdő pedagógusnak kéthetenként délelőtt kötelező továbbképzésen kellett részt vennie a Budapesti Pedagógiai Továbbképző Intézet (BUPTI) Horváth Mihály téri Gyakorló Iskolájában. Igen, ez a mai „Fazekas”. Lukin László és Lukin Lászlóné óráit látogatták, elemezték, továbbá a tanév folyamán kétszer tanítanuk is kellett, Lukin Lászlóné jelen-létében. A fiatal tanárnő hamarosan a mélyvízbe került: felkérést kapott a Lukin házaspár mellé, gyakorló iskolai beosztásra. Tanítás az alsó tagozatban, valamint bemutató órák tartása és megbeszélé-se. „Nagyon – nagyon megtisztelve éreztem magam, és szorongás-sal elfogadtam.” – írja. Nagy szeretettel emlékezik Lukin Lászlóné Horváth Eszterre, aki nagyon sokat segített neki.

Hét remek év után a Május 1. úti iskola zenei tagozatán kezdett

tanítani (ma Liszt Ferenc Általános Iskola), ahol már kórusral is foglalkozott.

1979-ben iskolát váltott, és a XI. Köbölkút utcai Általános Iskolában folytatta munkálkodását, az alsó tagozat zenei osztályaiban. Neki köszönhető, hogy az iskola ma Ádám Jenő nevét viseli. Nyug-díjas korában is tanított, s 1992-ben pályáját „be-fejezettnek tekintette.” Am érkezett egy felkérés a XVII. kerületi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskolából, ahol még 13 nagyszerű évet töltött el, ugyancsak az alsó tagozat zenei osztályaiban. Korosztálya a kicsinyek világa volt, az úgyneve-zett alsó tagozatosoké. A gyerekeket mindig igazi partnereknek tekintette. Tudta, hogy az ő világuk zseniális, nem gügyögni kell nekik, hanem táp-lálni bennük a világ csodáira való nyitottságot. Oltani szomjukat a széppel, a jóval: dallamokkal, játékokkal, furulyával, gondolatokkal. Tiszteletre, tisztességre és egymás megbecsülésére tanított.

Rendszeresen tartott bemutató órákat, és taní-tásai videokazettán és később DVD-n is megörö-kítésre kerültek. Kórusának éneke az „Angyalok és pásztorok” elnevezésű CD-n hallható.

Óráin rengeteg külföldi tanár láthatta őt, és hí-res muzsikusok is, pl. Isaac Stern, Rolla János, vagy a Montserrat-i katedrális fiúkórusának karnagya.

Hosszú éveken át volt a XI. énektanárainak munkaközösségvezetője.

Hat évig tanított furulyát és öt évig vezetett ze-nei óvodát a XI. Weiner Leó Zeneiskolában.

Rendkívül aktív szerepet vállalt zenepedagógiai művek megalkotásában is. Néhány példa, a tel-jesség igénye nélkül: átmeneti tantervek készítése zenei alsó tagozat számára, Tantervi útmutató, Furulya tanterv, saját furulyaiskola: „Fújjad, sí-pod, fújjad!” címmel. Előadások országszerte, 22 db tankönyv bírálata.

Tíz esztendőn át volt az ELTE Tanárképző Fő-iskolai Kar Zenei Tanszékének gyakorlatvezető tanára. Lenyűgöző hozzáértéssel és lendülettel, si-keresen készítette fel a pályára a sok – sok hallgatót.

Szőnyi Erzsébet felkérésére kis tanítványaival több alkalommal rész vett az Esztergomi Nyári Egyetem Kodály kurzusán, és a bemutatók mellett a külföldi hallgatókkal is foglalkozott. Egy ilyen alkalommal, az esemény megnyitóján előadták Szőnyi Erzsébet -Solymossy Olivér: A róka, a medve és a favágó című gyermekoperáját, amelyet 1994-ben ők mutattak be. Fazekas Pálné ezt írja: „Köszönettel tartozom Szőnyi Erzsébetnek – akinek a 6-10 éves korosztály számára alkalmas műveiből gyakran énekelt a kórusom –, a sok jó szóért és jótanácsért, amelyekkel hozzájárult a mindenkori kórusom fejlődéséhez.”

Kórusaival 1971-2005 között folyamatosan részt vett az Éneklő Ifjúság kórusminősítéseken, meghozzá kiemelkedő szinten: két alkalom ki-vételével mindig a legmagasabb, „Az év kórusa” minősítés birtokosai lettek. Gyakran kapott felké-rést a Zeneakadémián megrendezett kiemelkedő

koncertekre: Kodály 100 éves; Zenei Világnap; Bárdos születésnap; Millenniumi sorozat. De felléptek a Vigadóban, a Régi Zeneaka-démián és a Nádor teremben is. A kicsinyekkel külföldön is több ízben vendégszerepeltek, Lengyelországban, Erdélyben és a Vajda-ságban 1992 és 2005 között.

Aktív éveiben rendszeres szereplője volt kórusával a KÓTA ren-dezvényeinek. Koncertjeinket, konferenciáinkat és közgyűléseinket a mai napig megtisztelti jelenlétével. Műveltsége rendkívül széles körű, érdeklődése ma is fiatalon tartja őt.

Egyik nagy példaképe Széchenyi István. Tőle két idézettel sze-retném köszönteni Fazekas Pálné Teszárik Máriát. Az első erre a hihetetlenül széleskörű és aktív munkálkodásra vonatkozik:

„Sokan azt gondolják – az ember el se hinné –, hogy az egyfajta tortúra, ha az idővel fukarkodunk; vagyis, ha folytonosan tennünk kell valamit. Számtalan ember ilyen megvilágításban látja a te-vékenykedést! Pedig valójában csak az szánnivaló, akinek nincsen dolga, és csak azt lehet szerencsésnek, hogy úgy mondjam, bizonyos

7 IDŐUTAZÁS, 1995-2020

Az Andor Ilona Baráti Társaság kórustörténeti képeskönyve

Egy, a világot sújtó nehéz esztendő végén, a negyedszázados év-fordulót méltón megünnepelő hangverseny lehetősége nélkül, mégis Andor Ilona és Kodály Zoltán örökségéhez méltóan, gazdag tartal-mú könyv jelent meg az Andor Ilona Társaság keretében működő Kodály Kórus történetének első negyedszázadáról.

A kórusvezető B. Horváth Andrea szerkesztésében és a Társaság jóvoltából már korábban is számos értékes kiadvány napvilágot látott: a második ezredfordulón *Egy mindenkiért, mindenki egyért* címmel a társaság névadójára emlékező kötet; 2015-ben Andor Ilona életéről és több évtizedes munkásságáról szó-ló dokumentum-gyűjtemény (111: *Képek, emlékek, gondo-latok – In memoriam Andor Ilona*); Andor Ilona rádiófelvételeiből válogatott hanglemezek, amelyek az egykori Kodály-kórus énekét teszik közkinccsé („... annyi áldás szálljon” 1-2.), további „adathor-dozók”, immár az újjáalakult, B. Horváth Andrea vezette Kodály Kórus művészetével, és még egy olasz, Kodály-módszerű tanári kézikönyv is, „szolmizációval, népdaloktól a klasszikus zenéig”, az együttes karnagyának munkája (*Dal „so-mi” fino ai classici*).

Most pedig, a 25 éve együtt című, 244 oldalas kötetben áttekintést kaphatunk az „új” Kodály Kórus tevékenységéről. Nem utólagos történeti összefoglalás keretében, hanem az eseményekkel szinte egyidejű (vagy ilyenképpen ható), az eleven élményeket megrögzítő beszámolók egymásutánjában. A szövegek nagy részét az előadók, a kórus karnagya és énekesei írták. A krónikát színes képek teszik még élőbbé, hitelességét pedig a külső szemlélők / hallgatók tollá-ból származó hangversenykritikák is erősítik. Az olvasó előtt – az egyesület működéséről szóló adatokon túl – egy kórus eseménydús,

mértékig boldognak mondani, aki egy adott idő alatt a legtöbb jót és hasznosat tudja végbevinni, sőt megalkotni, – de azt meg is teszi! Minél többet és minél szélesebb körben munkálkodhatik valaki, annál nagyobb az ő igazi, benső földi boldogsága.”

A másik Széchenyi – idézet pedig abba a ha-talmas, méltóságteljes tölgyfa erdőbe vezet el bennünket, amelynek fáit a zuglói, józsefvárosi, köbölkúti és rákoskeresztúri egykori gyerekek, va-lamint az országszerte tevékenykedő énektanárok alkotják:

„Kísded makkbul idővel termő tölgyfa lesz, ha jól gondozzák.”

90. születésnapod alkalmából Isten éltesse so-káig, kedves Fazekas Mara néni!

Szeretettel kívánja **Hraschek Katalin**

Fotó: Igali Kálmán

hajdan Kórusok Országos Tanácsaként szolgáló – ma már bővült funkciójú és nevű – szövetség (mi mindent köszönhet áldozatos munkatársainak a nemzeti!), a Magyar Művészeti Akadémia (amely a jubileumi emlékkönyv kiadását is támogatta), a Magyar Kodály Társaság; továbbá önkormányzatok (fővárosban és vidéken), alapítványok (köztük egy-egy Bárdos Lajosról, Csányi Lászlóról, illetve a ferences muzsikás Tamás Gergely Alajosról nevezett) és mások. Találkozunk azután a Kárpát-medencei magyar zeneélet intézményével felérő személyiségeivel, határon innen és túl, olyanokkal – hogy csak néhányukat említsük –, mint a néhai Baross Gábor, Ittész Mihály, Raics István, Soltész Elekné vagy a Felvidékről Ág Tibor. Szerepelnek más jeles énekkarak, a Kodály Kórusal közös programokban, megint a teljesség igénye nélkül sorolva, budapestiek: Bárdos Lajos Gyermekkar, Kalevala Kórus, Monteverdi Kórus; pécsiek: a Leöwey Klára Gimnázium énekkara (névadójukat ők w-vel írják), Mecsek Kórus, azután komlóiak, pécsváradiai, kecskeméti és mások, továbbá határon túli magyarok és más nemzetbeliek.

Kitüntetett figyelmet kapnak az énekkar munkásságában és a kötetben is az Andor Ilona-emlékhelyek, pécsvárad szülőháza; egykori iskolája (ahol iskolát teremtett) és lakása (ahol kóruspróbákat tartott), mindkettő a Ferencvárosban; sírja az óbudai temetőben és emléktáblája Kecskeméten, a róla elnevezett utcában. Ott vannak azután a Kodály- és Bartók-emlékhelyek. Utóbbinak Csalán utcai múzeumlakása, szobra a felvidéki Nagymegyer községben, ahol népdalok tucatjait gyűjtötte, és Szolnokon. Kodály Zoltán farkasréti sírhelye, azután a Csitári hegyek, Galánta és Nagyszombat. Utóbiról 2012-ben, amikor a kórus ott járt, krónikásuk joggal jegyezte föl: [Kodály] „Tanár Úrra emlékező táblát nem találtunk.” (114. o.) Ám 2017 óta már nem ez a helyzet (eppur si muove): ha nem is az egykori gimnázium épületén, amelynek falai között tanult, és nem is utcafronton, de mégiscsak van a városban emléktáblája a Mesternek.

Az iménti példa mutatja, valódi történelemkönyv ez a kötet. Lapjain egyre-másra rejtett kincsekre bukkanunk. Közéjük tartozik néhány fontos, ám egyelőre kevésbé ismert kompozíció, Ránki György, Szőnyi Erzsébet, a belga Dominique Cosaert műhelyéből.

Ránki György: Zsoltár gyermekhangra című, 1987-es ősbemutatója után sokáig félretett, ünnepélyes-himnikus Babits-megzenésítése a Kodály Kórus jóvoltából 2014-ben kelt új életre és azóta többször is műsorra került.

Szőnyi Erzsébet Elsánt könyörgés-kánonja ahhoz a Kodály és Bárdos névvel fémjelzett hagyományhoz kapcsolódik, amely súlyos nemzeti-közösségi és/vagy egzisztenciális tartalmakat fogalmaz meg ebben a műformában (Forr a világ; Boldogasszony, kérve kérünk; Istené az áldás); Szőnyi műhelyében is ekként találkozunk vele már korábban (Demokrácia; 122. zsoltár). Az Elsánt könyörgés a bencés Korzenszky Richárd szövegére készült (2014), hangversenyeremben a Kodály Kórus műsorán szólalt meg elsőként, 2019-ben. (A bemutató előzményeiről is szól B. Horváth Andrea írása, a Márkusné Natter-Nád Klára által szerkesztett és nemrégiben megjelent Szőnyi Erzsébet emlékére című kötet lapjain. Ugyanezen kötet 108. oldaláról tudjuk viszont, hogy az izraeli biciniumok nyolc darabját énekelte a Biller István vezette Budafoki Kamarakórus 1994-ben a Régi Zeneakadémián, eszerint a 25 éve együtt 207–208. oldalán budapesti bemutatóként jelzett 2019. évi előadásaiak valójában nem bemutatók, sokkal inkább újrafelfedezések.)

Dominique Cosaert felől a világhálón tudhatunk meg néhány adatot. Az 1959-es születésű zeneszerző-karnagy

1988-ban elnyert ösztöndíjjal a budapesti Zeneakadémián Ugrin Gábornál is tanult. 2006-ban pedig – olvassuk most már az emlékkönyv lapjain – a brüsszeli magyar közösség számára, nőikari Requiemet komponált a magyar 1956 emlékére. Az idejében elkészült tételeket (nem mind készült el időre) 2006. október 23-án, az 50. évforduló alkalmából rendezett brüsszeli központi megemlékezésen mutatta a Kodály Kórus. A háttérben felfejtendő összefüggések, megrendítő ellentmondások rejlenek. Hogy íme, mi mindent tanulhatott, a vezénylesen kívül, Ugrin Gábertól a zeneszerző. Hogy mennyire különböző volt 2006-ban Brüsszel és Budapest ezerkilencszázötvenhatja.

Még egy rejtett kincs: Szőnyi Erzsébet levelének fakszimiléje (173. o.). „Drága Andrea! Tegnap lélekben Veletek voltam, abban a templomban, amelyhez sok szép emlék fűz, hosszú lenne itt leírni. (...)” Ez a pár szó egy darabka hermetikus zenetörténet. A levél tanúsága szerint Szőnyi Erzsébet meghívást kapott az Andor Ilona Baráti Társaság által rendezett és az óbudai Szentháromság templomban megtartott Kodály-hangversenyre, 2017. október elsejére. Rá jellemző módon már a koncert másnapján írásban reagált a meghívásra. Mi minden fűzi a zeneszerzőt az óbudai Szentháromság-templomhoz? Ősbemutatók: Két himnusz a Szentháromsághoz, melyekkel az egyházközség birtokba vette újonnan épült – még fel nem szentelt – templomát (1983); Motetta a Lélekről, amely a templom felszentelésére (1984) íródott; a Szent Erzsébet-mise Gloria-tétele, amely ugyanott szólalt meg első ízben (1985), beillesztve a mise többi, korábban és másik egyházközség (az Erzsébetvárosi Szent Erzsébet templom) számára ajánlott tétel sorába; az óbudai egyházközség alapításának hatvanadik évfordulójára (2006) komponált Benedictus sit offertórium. Tovább sorolhatók azután a zeneszerző más, régebbi műveinek óbudai előadásai, többek között a keletkezési ideje szerint korai (1946-os), ámde megfogalmazásában érett, gregoriánszerű dallamosságból nagyívű ariosóvá bontakozó, két oktávot bejáró Puer natus szólómotettéé, amely tétel igazán méltó a nőikarok figyelmére is! Sorolhatók egykori zeneakadémiai

növendékei is: Áchim Erzsébet, a Motetta ősbemutatójának orgonistája (a zeneszerző ajánlotta őt az igényes feladatra), Horváth Jerne, a Benedictus sit karnagya (akit bizonyára egykori tanára orientált az óbudai templom énekkara felé), az egyházközség képviselőtestületéhez családja révén kötődő Németh Veronika, a Puer natus első ottani szólistája, és többen mások, régi személyes ismerősei – hogy csak röviden érintsük, amit „hosszú lenne itt leírni.” A Puer natus egyébként Óbudáról indulva nagy utat járt be, egyik óbudai énekes – utóbb

a Nemzeti Énekkar tagja – előadta többek között 2019. december 18-án és 19-én, a Nemzeti Énekkar budapesti és kaposvári hangversenyén. Talán – Isten akaratából – az utolsó hangok, amelyek szerzőjük életében megszólaltak, miután Szőnyi Erzsébet néhány nap múlva, Aprószentek napján elhunyt.

Ennyi minden – és még sok egyéb is – rejlik a 25 éves emlékkönyvbe foglalt „időutazás”-ban (4. o.). Idézett levelének folytatásában megfogalmazza Szőnyi Erzsébet annak a misszióknak a jelentőségét, amelyet B. Horváth Andrea és a Baráti Társaság Kodály Kórusa teljesít: „Minden tiszteletet megérdemelsz azért, ahogy ápolod áldott emlékü Andor Ilonka örökségét, szellemét, értékeit, művészetét. Megérdemli, de kell valaki, aki ezt felmutassa.”

A Kodály Kórus, Andor Ilona áldott örökségét felmutatva, maga is a magyar kultúra örökségét gazdagítja. Erről tanúskodik ez a könyv.

(25 éve együtt. Az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusának emlékei írásban és képekben, a teljesség igénye nélkül. Szerkesztette B. Horváth Andrea. Budapest, Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa Egyesület, 2020.)

Köteles György

Fotó: a Kodály Kórus honlapjáról

„...HALLGATNAK A MŰZSÁK”

A magyar kultúra napját 1989 óta január 22-én ünnepeljük annak emlékére, hogy – a kézirat tanúsága szerint – Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon tisztázta le a Himnusz kéziratát.

Jászberényben minden évben ünnepélyes kerekék között emlékeztünk meg erről az évfordulóról. A kialakult járványügyi helyzetre való tekintettel, ebben az évben nem nyílik erre lehetőség.

A Jászkerület Kulturális és Művészeti Közhatal Nonprofit Kft. munkatársai felhívást intéztek a kultúra területén tevékenykedő civil szervezetekhez, melyben arra kérik a közösségek vezetőit, hogy néhány fotóval, videóval és a kultúra napjához kapcsolódó gondolattal járuljanak hozzá a rendhagyó, csak az online térben látható és hallható megemlékezéshez. Így a Jászberényi Kulturális Programok facebook oldalán mindannyian részesei lehetünk az ünnepségnek. „Célunk, hogy két héten át folyamatosan impulzusokat adjunk a város lakosságának Jászberény sokszínű kulturális szereplőiről, megtöltsük a mindennapokat értékes gondolatokkal, ezzel is ráhangolva magunkat és másokat is a várva várt újrakezdésre.”

A felhívásnak eleget téve születtek meg az alábbi gondolatok.

Hónapok óta Cicero klasszikus szállóigeje jár a fejekben: „Háborúban hallgatnak a műzsa”

(„Inter arma silent musae”). Szerencsére nálunk nem dül háború, de tavaly márciusban gyökeres változást hozott mindenki életébe a pandémia, így a Cantate Nobis Énekegyüttes életébe is. A 2019-es év tele volt sikeres fellépésekkel, feledhetetlen élményekkel. Énekelünk Szécsényben, Hatvanban, Vásárosnaményban, Martfűn, Budapesten. Elutazhattunk Vechtába, Jászberény németországi testvérvárosába, ahol önálló koncertet adtunk, és több száz dalossal együtt énekelhettük Carl Orff Carmina Burana című nagyszabású művét az 1200 éves jubileumát ünneplő közeli Visbek városban.

2019 januárjában a magyar kultúra napja alkalmából rendezett gálaműsort a Cantate Nobis Énekegyüttes (CNÉ) nyitotta meg, áprilisban egy jótékonyági esten szerepeltünk, novemberben pedig megrendeztük a már országosan is elismert VI. Regionális Kórustalálkozót. Decemberben az első adventi gyertyagyújtáson énekelünk, majd következett a hagyományos adventi hangverseny a Székely Mihály Kórusal a Szentkúti templomban.

2019 végén, az előző évekhez hasonlóan, már terveztük a 2020-as programokat. A naptárba egyre több időpont került be. 2020 januárjában, Faragó Annamária dokumentumfilm-rendező felkérésére, az EKE Jászberényi Campusán, egy nyílt előadói délután („A háború után...”) zárásaként Wolf Péter-Fülöp Kálmán Ave Maria és César Franck Panis angelicus című műveit adtuk elő, a szót Pitti Katalin, Liszt Ferenc-díjas operaénekes, érdemes művész énekelte. Nagy élmény volt egy híres művésznővel együtt szerepelni. Február 22-én a Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus szervezésében első alkalommal került sor az „Énekeljünk együtt!” – In memoriam Buday Péter emlékhangversenyre, melyre 9 megyei kórus, köztük a CNÉ is meghívást kapott. Március 11-e után, az országos veszélyhelyzet

bevezetésével, bezártak az iskolák, az egyetemek, így mi sem tudtunk próbákat tartani. Ekkor „hallgattak” el a műzsák...

Április 12-én nagy meglepetésben volt részem. A CNÉ tagjai az elsők között készítettek karanténfelvételt, melyet a világhálón küldtek el számomra. Már többször énekeltük az „Ösi ír áldás”-t, de ez a felvétel (távol Jászberénytől) most „gyógyír” volt a lelkemnek. Mosolyogtam, közben potyogtak a könnyeim... Május 21-én, a KVVKamarakórus (Kayamar Vorti Virgo Kamarakórus) szervezésében megtartott Virtuális Karanténkórus Találkozó műsorában is láthattuk, hallhattuk ezt a felvételt. A tavalyi naptár lapozgatása közben hányszor, de hányszor kellett áthúznom a már korábbi bejegyzéseket: Szécsény (Bach emlékhangverseny), Dalárünnep (Erkel Színház), Győr (Jászok), Törökszentmiklós (Megyei Felnőttkórusok Találkozója), Győr (Pedagóguskórusok

Országos Találkozója), VII. Regionális Kórustalálkozó...

November 29-én, advent első vasárnapján az alábbi posztot raktam ki a facebook közösségi oldalára: „Ma van advent első vasárnapja...a karácsonyi készülődés kezdete, a várakozás, az Úr eljövételének időszaka. 2012 óta a Cantate Nobis Énekegyüttes minden évben az 1. gyertyagyújtáskor köszönti Jászberény város lakosságát. Március közepe óta „hallgatnak a műzsák”...és ki tudja, még meddig...Ma nem énekelhetünk, nem láthatjuk a csillogó szemeket, nem mosolyoghatunk az ismerősökre, nem csodálhatjuk meg az ünnepi fényeket, nem érezhetjük a kürtös kalács és a forralt bor illatát...Csak az emlékezés marad, a félelem, a bizakodás és a magány...”

Igen, hiányoznak a heti rendszeres próbák, a találkozások, a beszélgetések, az ölelések, a mosolyok, a névnap és születésnap köszöntések, a főiskola 126-os terme, a kórustagok „duruzsolása”, az új művek, a kórushangzás, az a folyamat, ahogyan a leírt kotta „életre kel”, készülés egy-egy fellépésre, a műsor összeállítása, a fellépés előtti druk, azok a percek, amikor az ember elfeledkezik a körülötte lévő világról, és csak a megszólaló zenére koncentrálni, a kórustagok biztató mosolya, az örömezlés csodálatos érzése, a „borzongások”, a „leintés” utáni megkönnyebbült sóhajok, a pár másodpercig tartó síri csend, majd a közönség tapsa...

A Cantate Nobis Énekegyüttes ebben az évben ünnepli megalakulásának 10 éves jubileumát. Az elmúlt évek sok kedves és feledhetetlen élményt jelentettek a kórustagok számára, nekem pedig 10 éve már a CNÉ jelenti a „kisbetűs” és a „nagybetűs” ÉLETERET. Reméljük, hogy a Sors lehetővé teszi a méltó megemlékezést...

Idén a magyar kultúra napját nem ünnepelhetjük úgy, mint 1989 óta minden évben. Üresek maradnak a széksorok... Nemzeti imánk, Kölcsey Himnusza, most nem csendül fel az énekesek ajkán. Jászberény kulturális életének sokszínűségét az amatőr művészeti csoportok, közösségek mind-mind gazdagítják. Várjuk a személyes találkozásokat, a közösséget formáló együttléteket, a fellépéseket, mert: „Nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben mind együtt lehetünk. Akkor mondhatjuk csak igazán: Örvendjen az egész világ!” (Kodály Zoltán)

Ezt a nagy Harmóniát várjuk, erre vágyunk...

Jászberény, 2021. január

Thormanné Husznay Mária
a CNÉ karnagya

HANGRÓL BETŰRE – RENDHAGYÓ KONFERENCIÁK

Kiadvány a „Hangról hangra... az ifjúsági kóruséneklésért” program keretein belül
2020. tavaszára tervezett szakmai konferenciák előadásainak anyagából

„A szó elszáll, az írás megmarad.”

A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – a KÓTA 2019 novemberében megbízást kapott az EMMI Köznevelési Államtitkárságtól, hogy az ifjúsági kórusok és a zenei nevelés támogatásának céljából hozzon létre egy sokszínű, értékvédő programsorozatot. A „Hangról hangra” program keretében közel száz különböző eseményt terveztünk: ifjúsági és többgenerációs kórustalálkozókat megyei és regionális szinten, mintaadó nagy koncerteket kiemelt ünnepi helyszíneken, kisebb-nagyobb szakmai konferenciákat és továbbképzéseket szerte az országban. Mertünk nagyot álmodni...

Éppen csak elindult a programsorozat – az emlékeztető március 1-jei MŰPA-beli nagy koncertünket még meg tudtuk tartani, közel 600 fellépővel –, amikor kitört a világjárvány, és egyszerre csak karanténban találtuk magunkat, azzal szembe-sülve, hogy szép terveink majd csak egy kiszámíthatatlanul hosszú kényszerszünet után, illetve csak részlegesen, vagy más formában valósulhatnak meg.

Próbáltunk a szükségből erényt kovácsolni – így született meg az elmaradt, személyes jelenlétet alapuló konferenciák helyett az előadások anyagát tartalmazó tanulmánykötet ötlete, **HANGRÓL BETŰRE – Rendhagyó konferenciák** címmel. Ilyen módon talán még az eredetinel is szélesebb közönség kezébe juthat el ez a hasznos és értékes gyűjtemény, hiszen „a szó elszáll, az írás megmarad”.

Az eredeti „Hangról hangra” program fontos eleme volt az a terv, hogy szakembereink „országjárásra” indulnak, és országszerte a kórusvezetést, valamint az iskolai énektanítást elméleti és gyakorlati szempontból is segítő rövid előadásokat, interaktív foglalkozásokat tartanak. Ezek a rendkívül sokféle témát körüljáró, számos jó ötletet felvonultató kiselőadások alkotják a kötet első részét, **Gondolkodtató kedvcsinálók** alcímmel.

Szerzőik:

- Dr. Fehér Anikó karnagy, népzene kutató, az MMA tudományos főmunkatársa
- Fekete Anikó ének-zene tanár, karnagy

- Hraschek Katalin karnagy, ének-zene tanár, a KÓTA elnökségi tagja
- Igaliné Büttner Hedvig ének-zene tanár, a Hunyadi Nagykórus karnagya
- Dr. Kollár Éva Liszt-díjas karnagy, egyetemi tanár, a KÓTA volt elnöke
- Dr. Kutnyánszky Csaba egyetemi tanár, karnagy, a Zeneakadémia rektorhelyettese
- Dr. Lakner Tamás egyetemi tanár, Liszt-díjas karnagy, a PTE Művészeti Kar dékánja
- Dr. Mindszenty Zsuzsanna Liszt-díjas karnagy, a KÓTA elnöke

- Nemes József ének-zene tanár, karnagy
- Opánszki Dávid ének-zene tanár, karnagy
- Dr. Ordasi Péter Liszt-díjas karnagy, főiskolai tanár
- S. Lédeczi Judit ének-zene tanár, Liszt-díjas karnagy
- Somogyváry Ákos, karnagy, ének-zene tanár, az Erkel Ferenc Társaság elnöke

A KÓTA hagyományosan minden tavasszal megrendezésre kerülő karvezető konferenciája 2020-ban a romantikus zene témáját járta volna körül. Rangos előadókat kértünk fel, akik tudásuk legjavát adva készültek, hogy megosszák gondolataikat a közönséggel. A megváltozott helyzetre

reagálva a KÓTA felkérésére elküldték előadásait, melyek most a kötet második részében összegyűjtve olvashatók, Írások a romantikáról alcímmel.

A tanulmányok szerzői betűrendben sorolva:

- Dr. Deményi Sarolta, ének-zene tanár, karvezető, a Hajdú-Bihari Zenei Egyesület elnöke
- Erdélyi Ágnes, ének-zene és szolfézs tanár, Veszprém Város Vegyeskarának karnagya
- Dr. Fazekas Ágnes, zeneismeret-szolfézs tanár, tanszakvezető, a Pataky Nőiakar karnagya
- Dr. Mindszenty Zsuzsanna, a Musica Nostra Kórus Liszt-díjas karnagya, a KÓTA elnöke

- Somogyváry Ákos, karnagy, ének-zene tanár, az Erkel Ferenc Társaság elnöke

A kötet 2020. november végén került ki a nyomdából. Elérhető a KÓTA Titkárságán (1011 Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. I/4., előzetes egyeztetés szükséges a kota@kota.hu címen).

Köszönettel tartozunk az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelési Államtitkárságának az anyagi támogatásért.

Mocskonyi Mirella

Mindszenty Zsuzsanna bevezetőjének felhasználásával.

BÚCSÚ TERÉNYI EDÉTŐL

1935. március 12. - 2020. november 26.

Immár több mint két évtized múlt el azóta, hogy a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián először csendült fel Terényi Ede Simfonia da Requiemje, ez a monumentális mű, amelyet 1956 emlékére írt, és amely érzésem szerint elindította a zeneszerző életművét megkoronázó nagyívű művek sorát. Kis idő múlva Kolozsváron is előadták a Szent Mihály templomban, és emlékszem, akkoriban azon gondolkodtam, hogyan viszonyul mindez Terényi tanár úr egyik kedvenc elméletéhez? Ő ugyanis felfigyelt arra, hogy azok a zeneszerzők, amelyek nagyon fiatalon távoztak el erről a világról, rendkívül lázas tempóban komponáltak, mintha valami csallhatatlan belső óra folyamatosan tudatta volna velük, hogy kevés az idő. Tudtam, hogy már nem éppen fiatal és azt is, hogy életműve sok olyan opuszt tartalmaz, amely fenn fog maradni, amely szerves és megkerülhetetlen része a huszadik századi magyar, azon belül az erdélyi magyar zenekultúrának. És akkor még csak zeneszerzői minőségéről beszéltem, amely számára a legmeghatározóbb volt. Íróként, muzikológusként is megkerülhetetlen volt, sőt, később képzőművészként is bemutatkozott. A páratlan hatású pedagógust már kevesebben ismerték.

Terényi Ede volt a huszadik század második felében az erdélyi magyar zenekultúra talán legnagyobb alakja. Marosvásárhelyen született 1935-ben. A kolozsvári zeneakadémiai tanulmányok után Darmstadtban szívta magába a kor avantgárd muzsikájának lényegét és levegőjét. A fiatal Terényi Ede lelkesen vetette bele magát a minden addigi szabványt és felfogást félreállító zenei kalandokba. Aztán visszatért tanítani Kolozsvárra, és zeneszerzői pályája híven tükrözte azt az utat, amely oly sok alkotót vitt el – rengeteg apró kitérővel – az avantgárdtól az őselemekhez és alapvető gravitációs viszonyokhoz való visszatérésig. Le-

gendája nőttön nőtt, és azóta számos, szép karriert befutott muzsikusköszönheti alkotói, előadói, avagy zenekutatói énjét annak az áldásnak is, amelyet a Terényi-féle összhangzattan, ellenpont, zeneszerzéstán, vagy éppen opera-dramaturgia előadások és gyakorlatok jelentettek.

E sorok írója is azon szerencsések közül való, aki részesülhetett ebben az áldásban. Egy összhangzattan órán ismertem meg a tanár urat. Elképesztő élmény volt. Feladott egy rendkívül nehéz feladatot, közölte, hogy van tíz percünk a megoldásra, majd rettentő idegfeszítő módon, széles mosollyal számolt visszafelé: még van hat percük... még van négy és fél percük... Ha leült mellém a zongorához kivesézni egy-egy kezdő koralkísérletet, pillanatok alatt zeneszerzési mesterkurzussá alakult az óra. Egyszerre oltotta belém a szabályokat, a formát, a tartalmat, a lényegét és a lelket. Elképesztő pedagógus volt (Istenem, de nehéz és fájó múlt időben beszélni róla!), nyomdakészen beszélt. Egykori tanársegédje mesélte, hogy arra kérte őt, a vizsga első tíz percében menjen ki a teremből, hagyja magukra a diákokat. De hiszen akkor másolni fognak! – jött a fiatal kolléga ellenvetése. Azt is akarom – magyarázta a Mester – hiszen azt, amit ebben a tíz percben lázas másolás közben megtanulnak, soha el nem fogják felejteni!

Soha nem volt tolakodó sem tudásával, sem személyiségének lenyűgöző erejével, mégis, sok kórus és más zenei együttes köszönheti neki s a tőle érkező diszkrét energiainfúzióknak, hogy túlélte a múlt rendszer legnehezebb éveit (hirtelen a Kós Károly Kamarakórusra, meg a Visszhang Kórusra gondolok), de erről csak az akkori generáció tudna igazán mesélni. A humora is ajándék volt. Amikor egyszer arra panaszkodtam, hogy milyen nehéz összeegyeztetni a munkámat a tanulmányaimmal, megfogta a vállamat: „En kíváncsi vagyok, hogy tudd befejezni s szerezd meg azt az egyetemi oklevelet, ami semmire se jó, de ahhoz nagyon kell...”

Később újságíróként is sokszor kerestem meg őt, hiszen tudtam, hogy a kérdéseimre olyan válaszokat fogok kapni, amelyeket senki mástól nem. Az ezredfordulón arról faggattam, milyen lesz a huszonegyedik század zenéje, ő pedig rávilágított arra, hogy van valami belső ciklikusság a zenében. Vannak kitapintható közös elemek a reneszánsz, a klasszika és a huszadik század között, s ugyanígy, bizonyos szempontból a romantika a barokk befelé fordulásához tért vissza, ezért valami hasonlót várhatunk az előttünk álló zene-

történeti kortól is.

Töretlenül hitt a huszadik századi zenében. Értette generációját s az előtte járókat is, látta

azokat a lézer tisztaságú vezérfonalakat, amelyek a látszólag egymásnak ellentmondó irányzatokon végigvitték alkotói életét a vad szerializmustól (ahogyan ő mondta zenei édesapjára, Bartókra utalva: a barbaro korszaktól) a jazzen keresztül a megbékélt tonális zenéhez. „Zenét szerzek, tehát vagyok” parafrázálta gyakran írásban s szóban is Descartes mondatát.

Minden beszélgetésünk után hetekig kóvályogva jártam az utcákon, képtelen voltam másra gondolni, mint azokra a mindent másképp láttató mondatokra.

Az utolsó években nemigen hagyta el a házat, csak közös ismerősök által kaptam néha hírt hogylétéről. Személyesen utoljára csaknem egy évtizede találkoztam vele, a zeneakadémia előcsarnokában. Éppen a hetvennyolcat töltötte s amikor a kíváncságairól faggattam, huncutul rámmosolygott: szeretnék újra hetvenhét éves lenni!

Én viszont szeretnék újra egy óráskát vele tölteni, de már nem lehet. Nyolcvanöt éves korában átlépett egy másik, talán igazibb valóságba.

Isten önnel tanár úr, sok kérdésem van még önhöz, de talán majd egyszer találunk odaát, a túlvilági zeneakadémián egy csendesebb termet s egy elhangolt pianínót...

Ercsey-Ravasz Ferenc

MÉHES IMRE EMLÉKÉRE

Szomorúan és megrendülten adjuk közre a hírt, hogy MÉHES IMRE karnagy, zenetanár 2020. november 28-án hosszú betegség után örökre itt hagyott bennünket. Méhes Imre a Rózsa-völgyi Márk Művészeti Iskola egykori igazgatóhelyettese, a Balassagyarmati Dalegylet egykori társkarnagya volt. A Zeneakadémia Népzene tanszékének

oktatója, a pomázi Teleki Wattay Művészeti Iskola és a budakalászi Kalász Alapfokú Művészeti Iskola tanára, valamint a TWMÍ Vegyeskar, a Budakalászi Kórus és a Szent Anna Kórus és Zenekar karnagya volt. Kimagasló tevékenységéért Magyar Művészetoktatásért-díjat, Artisjus-díjat és POMÁZÉRT elismerést kapott.

Méhes Imre emlékét őrizzük, nyugodjon békében!

Ember Csaba

IN MEMORIAM DOBOS LÁSZLÓNÉ (1933-2021)

87 éves korában elhunyt Dobos Lászlóné, a kiváló szolfézs – zeneelmélet tanárnő, diákjai szeretett Ilka nénije.

A Kodály koncepciót Pécssett megvalósító Agócsy László tanár úr tanítványaként vitte tovább a hagyományokat Kodály Zoltán zenei nevelési elvei alapján. Az ügy megszállottjaként végezte tanári munkáját 50 éven keresztül. Diákok százaival szeretett meg a zenét, gondozta, nevelte a tehetségeket, vitte őket versenyekre, ahol kiváló eredményeket értek el.

Negyven évig tanított a pécsi Liszt Ferenc Zeneiskolában, majd megalapította az Agócsy László Zeneiskolát. 1983-tól a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Pécsi Tagozatának szolfézs-módszertan tanára volt, majd óraadója a Pécsi Tudományegyetemnek. Sok jeles tanítványt készített föl a tanári pályára. Rendszeres tagja volt

országos zenei és szolfézs versenyek zsűrijének, karnagyként is kiemelkedő sikereket ért el.

Nyugdíjasként addig dolgozott, tanított, amíg csak az egészsége engedte. Kiemelkedő tanári munkája elismeréseként a Kiváló Pedagógus és a pécsi Városháza Emlékérem kitüntetését kapta a Pécsi Tudományegyetem Aranydiplomája mellett. A legnagyobb kitüntetés mégis a tanítványok és a zenepedagógusi szakma jellemzése: Ilka néni a szolfézsoktatás korszakos alakja volt.

Kertész Attila

Mély megrendüléssel és együttérzéssel értesítetek benneteket, hogy Pálinkás Péter, a Magyar Kultúra Lovagja 2020.11.18-án hajnalban elköltözött.

Több évtizeden keresztül vezette Kórusunk munkáját. Sokkal több volt számunkra, mint egy Karnagy, amit mindannyian mi is, a közönségünk, a kórusmozgalom a legmagasabb fokon értékelt!

Küldetésünket – zenei nyelven összefogni a Kárpát-medencei Magyarorságot – Péter a legnagyobb lelkesedéssel, magyarságtudattal, karizmatikus személyiségével irányította és képviselte.

Mindene a zene, a „komponálás” és a Tungsram férfikar volt.

Pálinkás Péter 1984-től vezette a Tungsram Kodály Zoltán Férfikart, mint művészeti vezető és karnagy.

Adózunk zenei nagyságának, kihozta a Kodály Kórusból a maximumot, az Ő művészeti vezetésével magasra jutottunk. Átéltük azokat a felemelő pillanatokat, amiért érdemes élni, küzdeni, tenni Hazánkért, magyarságunkért.

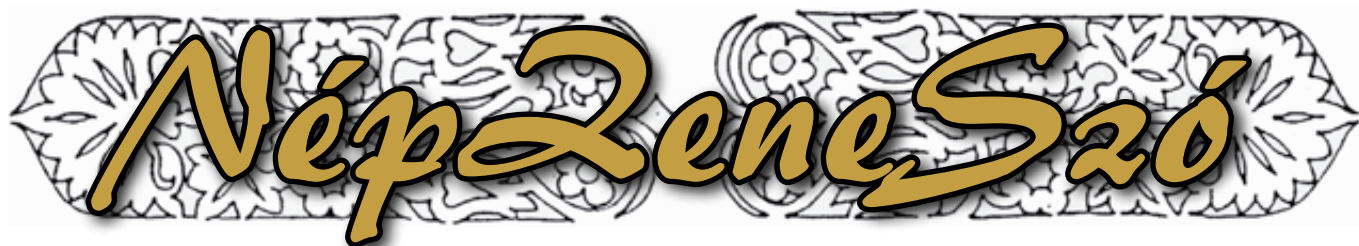
Péter, Te már az örök Égi Zenekarban komponálsz és lélekben segíted továbbiakban a munkánkat, küldetésünk megvalósulását. Szükségünk van rá. Segítesz megcsinálni a Trianon 100 CD-t, amit elkezdte, megvan a teljes zenei anyag. Ígérjük, befejezzük, hiszen „itt leszel velünk” az idő végezetéig.

Gyűjtsunk egy szál gyertyát, imádkozzunk, kérjük a Jó Isten segítségét a Család és a mi bánatunk enyhítésében.

„A lélek él, találkozunk!” Isten Vele, Péter!

Csákos Péter és Király Zoltán

Fotó: a Tungsram Kodály Zoltán férfikar honlapjáról

NÉPDALKÖRÖK, PÁVAKÖRÖK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK OLDALA

CD ajánló

Fehér Anikó:

SEMMI BABÁM, SEMMI...

Vízmelléki prímások – Felső- és közép vízmelléki népzene

Amíg lehetett, minden évben mentünk Kallós Zoltánhoz. Válaszúti birodalmában fogadott, annak is a legkisebb, de nagyon is praktikus házában, ez volt az otthona. Ennek ablakából mindent látott, a remek kollégiumot, ahol a szórványvidék gyermekei tanulnak – magyarok, románok, cigányok – a tornácról pedig a világszínvonalúan berendezett múzeumot, amelyet a róla elnevezett Alapítvány működtet. A nyári

tánc táborok idején pedig még sok más érdekességet is látni az ablakból – említette Kallós, akinek minden látogatásom alkalmával feltettem egy kérdést. Főként arra voltam kíváncsi, mit szeretne, hogyan szeretné, ha mennének a dolgok, ha az ő útját akarjuk folytatni. Szinte mindig elmondta, hogy gyűjteni kell, meg kell keresni azokat a településeket, amelyek jószerivel a térképen sincsenek rajta, és meg kell találni azokat az embereket, akiket mások még nem faggattak.

Valószínűleg itt tanultak az Arató együttes tagjai is, mert pontosan azt tették, amit Kallós ajánlott. Olyan lemezt muzsikáltak össze nekünk, amelyen ritkán, de inkább sosem hallott települések zenei szólalnak meg. A 2015-ben megvalósult Utolsó óra program valóban a végső pillanatokban gyűjtötte össze idős zenészek repertoárját. Ennek anyagából, valamint a Hagyományok Háza kitűnő adatbázisából válogattak a zenészek.

A prímás egy hölgy. Egy fiatal, tehetséges, magasan képzett fiatal nő. Mondhatnánk – de nem mondjuk, mert semmi értelme nincs – férfidolog amit végez. Nem, nem férfidolog ez, egyszerűen remek munka, kitűnő teljesítmény. Érzékeny, finom zeneiség jellemzi Tóth Luca Rékát, aki négy zenésztársával (ők történetesen férfiak, de ez egyáltalán nem lényeges) húzza a talpalát-, vagy gondolkodnivalót. Kétségtelen, hogy a ma már nem létező hagyományos paraszti kultúrában kizárólag férfiak zenéltek, nagyon kevés az a hangszer, amit nők is megszólaltathattak, és azokat sem feltétlenül tánc alá. Szóval ez a férfiak dolga volt, no de miért éppen ez ne változott volna meg az elmúlt fél évszázadban? Kár ezen gondolkodni, ez van. Igen, a nők néha lehegedülnek férfitársaikat, és ezen senki sem lepődik meg. Kitűnő női prímásaink vannak, sőt már teljes zenekar is alakult a „gyengébb” nem képviselőiből. Akikről játékuk hallatán kiderül, hogy nem a gyengébbek közül valók. Ráadásul amikor Tóth Luca énekhangját is meghalljuk egy pergetőben, onnantól kezdve mindent elhiszünk neki. Zenei rendezőként is ő jegyzi a CD-t, amely remek vizuális keretben jelent meg, a grafika Kaszás Vera munkája.

A zenekar tagjai: Sándor István (kontra), ifj. Földesi János (nagybőgő), Liber Endre (cimbalom). Az énekes szolista Hetényi Milán, a Magyar Állami Népi Együttes énekes. Hetényi nem utánozza a paraszténekeseket, hanem pontosan úgy énekel, ahogyan ők tették valamikor, évtizedekkel ezelőtt. Ma csak kevesen szólalnak meg így, nem természetesség ez, hanem azonosság. Pontosan úgy énekel, ahogyan Kallós mondta egyszer nekem: A magyar népdalt nem szabad dramatizálni. Attól modoros lesz. És nem szabad nyelvjárással énekelni. Úgysem fogja tudni énekelni soha pont abban a nyelvjárással, amelyben azt előadta az eredeti énekes. Mindig a magyar beszédnek a módját kell követni, a hangsúly mindig az első szótagon van. Nem kell a hangszeres változat után menni, mert attól magyartalan lesz a hangsúlyozás.

A lemez kezdő verbunkja után egy katonakísérő jön, a magyar paraszti világ legszomorúbb, legkegyetlenebb eseményének felidézése. Lakodalmakon, összejöveteleken is gyakran előkerültek ezek a dalok, mert az élet minden keserve bennük van. Milánt a zenekar férfitagjai egy oktávval mélyebben kísérik énekükkel, tényleg egy elkeseredett, jószerivel háborúba induló csapat tagjai között vagyunk. Erdély szinte minden területén megvan valamilyen dallammal a szöveg: Söprük az erdei utat, viszik a magyar fiúkat... Az összes ének a férfielek szépségeit és nehézségeit mutatja be. Semmi babám, semmi, így kell annak lenni/ Mindenféle szerelemnek vége szokott lenni – mondja kedvenc népdalsorommal az ádamosi dal. Szövegetimológusok sokat rágódhatnak az ilyeneken: Járj előttem lábujjhegyen, hadd vigyelek át a hegyen... Már csak olvasni is gyönyörűség.

Apropó: Ádamos. Vajon hányan tudják, merre is van ez a falu? És a többi: Héderfája, Vámosgátfalva, Bonyha? Ezekről a településekről és zenéikről csak a műfajban nagyon járatosak tudnak. Nem az a velefűtyülő muzsika ez (még ha a lemez összeállítása füttyezővel indul és azzal is zár), de nagyon gyorsan meg lehet szeretni.

Kíséret nélkül kezdődik a vámosgátfalvi keserves. Tipikus erdélyi dalszerkezet, két első sora azonos dallamívű. A zenekar hangszerai sorra csatlakoznak hozzá, végül a valóság tárul fel előttünk: Sárgarigó hullad el a tolladat, édesanya sirasd meg a fiadat...

Úgyancsak hangszerkíséret nélküli énekkel indul a Feketeszáru cseresznye című táncalávaló összeállítás. Aki ismeri a táncot, bizonyosan nem marad a helyén hallatán.

Vízmelléki zenét hallunk, mondanám, hogy tegye fel a kezét, aki egyáltalán hallotta ezt a szót. Merre is van ez a vidék? A Kis-Küküllő völgyének a torkolatától a Székelyföld határáig húzódó szakasza, ill. ennek környező vidéke. Egyik része Bethlenszentmiklós, Küküllővár, Dicsőszentmárton és Balavásár központokkal és város helyekkel, valamint majdnem 40 magyarlakta faluval a Vízmellék nevet viseli – írja a lexikon. Nem tartozik ez a hely a divatos erdélyi túrahelyek közé, csak az megy ide, aki tudja mit keres. Pedig olyan zenész egyéniségek, remek prímások vannak – voltak erre felé, hogy nem csoda, ha Tóth Luca Rékának kedve támadt felidézni a játékokat.

A terület elismert szakértője, Pávai István népzene-kutató így sorolja be e területeket elsősorban zenei jellegzetességei alapján: Felső-Vízmellék a Kis-Küküllő vidékének Balavásártól Dicsőszentmártonig terjedő szakasza, Közép-Vízmellék pedig a Kis-Küküllő mellékének középső vidéke (itt van a már említett Ádamos). A gyönyörű vidék zenéjével is belopja magát a szívünkbe, amiért sokat tett az Arató együttes.

Rég hallhatott még az ingyenc népzenerajongó tánc házas is ilyen friss, üde muzsikát.

Fehér Anikó

~ FELHÍVÁS ~

Tisztelettel kérjük Barátainkat és Pártolóinkat, hogy támogassák a KÓTA kulturális munkáját személyi jövedelemadójuk 1%-ával! Köszönjük!

Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA Adószám: 19660372-1-41